

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNE PRAVOBRANILKE
JULIANE KOKOTT,
predstavljeni 22. aprila 2021¹

Zadeva C-109/20

Republika Poljska
proti
PL Holdings Sàrl

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Högsta domstol (vrhovno sodišče, Švedska))

„Predlog za sprejetje predhodne odločbe – Sporazum o naložbah, ki je bil leta 1987 sklenjen med Poljsko, Luksemburgom in Belgijo – Določba, ki vlagatelju iz ene od pogodbenih strank omogoča, da se v primeru spora z drugo pogodbeno stranko obrne na arbitražno sodišče – Neveljavnost te arbitražne klavzule – Arbitražni sporazum – Spustitev v postopek – Veljavnost – Združljivost s členoma 267 in 344 PDEU – Avtonomija prava Unije“

I. Uvod

1. Sodišče je s sodbo Achmea² razsodilo, da arbitražne klavzule v korist vlagateljev v sporazumih o naložbah, sklenjenih med državami članicami, niso združljive s členoma 267 in 344 PDEU in da se zato ne smejo uporabljati. Kakšne pa so posledice, če se država članica pred izdajo arbitražne odločbe ne sklicuje na neveljavnost arbitražne klavzule? Švedsko sodišče je pri presoji veljavnosti arbitražne odločbe na podlagi tega sklevalo, da je zadevna država članica s tem, da se je spustila v arbitražni postopek, sklenila *ad hoc* arbitražni sporazum za zadevni spor. Vendar je Högsta domstol (vrhovno sodišče, Švedska) v dvomih, ali je to ravnanje združljivo z navedeno sodbo, zato je pri Sodišču vložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe.

II. Pravni okvir

A. Sporazum o naložbah, ki je bil sklenjen med Poljsko, Luksemburgom in Belgijo

2. Poljska je 19. maja 1987 sklenila sporazum o naložbah z Luksemburgom in Belgijo. Sporazum je začel veljati 2. avgusta 1991. Zaradi zaščite vlagateljev iz teh držav določa, da se lahko ti vlagatelji v primeru sporov z drugimi državami sopodpisnicami tega sporazuma, ki se nanašajo na naložbe, obrnejo na arbitražno sodišče, med drugim pri Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut

¹ Jezik izvornika: nemščina.

² Sodba z dne 6. marca 2018 (C-284/16, EU:C:2018:158).

(arbitražni inštitut stockholmske trgovinske zbornice, Švedska). Pri tem arbitražno sodišče med drugim uporablja pravo, ki velja v državi, ki je udeležena v sporu in v kateri je bila opravljena naložba. Odločitve arbitražnega sodišča so dokončne.

B. Švedski zakon o arbitražnem postopku

3. V predlogu za sprejetje predhodne odločbe so upoštevne določbe švedskega zakona o arbitražnem postopku predstavljene tako.

4. V skladu s členom 1 zakona o arbitražnem postopku se lahko spori, ki jih lahko stranke na podlagi dogovora rešijo s poravnavo, predložijo v odločanje enemu ali več arbitrom.

5. Pravna podlaga za arbitražni postopek je arbitražni sporazum. Arbitražni sporazum temelji na avtonomiji zadevnih pogodbenih strank glede predmeta spora. V skladu s členom 1 se spori, v zvezi s katerimi obstaja očiten javni interes, ne morejo reševati pred arbitražnim sodiščem. Tudi drugi predpisi lahko določajo, da spor o nekem vprašanju ne more biti predmet arbitražnega postopka.

6. V skladu s členom 34(1), prvi stavek, zakona o arbitražnem postopku se lahko arbitražna odločba na podlagi ustrezne tožbe stranke v celoti ali delno razveljavi, če nima podlage v veljavnem arbitražnem sporazumu med strankama.

7. Vendar iz člena 34(2) zakona o arbitražnem postopku izhaja, da se stranka nima pravice sklicevati na okoliščino, v zvezi s katero je treba zaradi tega, ker se je postopka udeležila brez ugovora, ali iz drugih razlogov šteti, da se je odpovedala njenemu uveljavljanju.

8. V skladu s členom 33(1), točka 1, zakona o arbitražnem postopku arbitražna odločba ni veljavna, če je v njej obravnavano vprašanje, o katerem v skladu s švedskim pravom ne morejo odločati arbitri. Arbitražna odločba v skladu s členom 33(1), točka 2, prav tako ni veljavna, če je treba zanjo ali za način njenega nastanka šteti, da očitno nista združljiva s temelji švedskega pravnega reda. Sodišče mora preizkusiti razloge za neveljavnost po uradni dolžnosti.

9. Švedsko pravo za sklenitev arbitražnega sporazuma ne določa pravil glede obličnosti. Vprašanje, ali je bil sklenjen veljavni arbitražni sporazum, je treba presojati z vidika splošnih pravil pogodbenega prava. Tako je lahko veljavni arbitražni sporazum sklenjen, na primer, konkludentno, na podlagi ravnanja strank, ali na podlagi pasivnosti ene od strank.

III. Dejansko stanje in predlog za sprejetje predhodne odločbe

A. Spor o naložbi

10. Družba PL Holdings S.à.r.l. (v nadaljevanju: PL Holdings) je delniška družba, registrirana v Luksemburgu, za katero se uporablja luksemburško pravo.

11. Družba PL Holdings je v obdobju od 2010 do 2013 pridobila deleže v dveh poljskih bankah, ki sta se leta 2013 združili. V lasti je imela več kot 99-odstotni delež te nove banke.

12. Komisja Nadzoru Finansowego (komisija za nadzor finančnih trgov, Poljska), poljski organ, ki je odgovoren za nadzor nad bankami in kreditnimi institucijami na Poljskem, je julija 2013 sklenil, da se družbi PL Holdings odvzame glasovalna pravica, povezana z deleži v tej banki, in družbi PL Holdings naložil, naj svoje deleže odsvoji. Vpliv družbe PL Holdings naj bi škodil varnemu in skrbnemu upravljanju banke.³

B. Arbitražni postopek

13. Zaradi tega je družba PL Holdings na podlagi sporazuma o naložbah pri Stockholms Handelskammarens Skiljedomsinstitut (arbitražni inštitut stockholmske trgovinske zbornice) začela arbitražni postopek proti Poljski. Poljska je podala stališče v dopisu z dne 30. novembra 2014.

14. Družba PL Holdings je 7. avgusta 2015 vložila arbitražno tožbo. Poljska je v svojem odgovoru na arbitražno tožbo, ki ga je vložila 13. novembra 2015, ugovarjala, da družba PL Holdings ni vlagateljica v smislu sporazuma o naložbah in da zato arbitražno sodišče ni pristojno za odločanje o tej zadevi. Poljska je v dopisu z dne 27. maja 2016 poleg tega zatrjevala, da arbitražna klavzula zaradi nezdržljivosti sporazuma o naložbah s pravom Unije ni veljavna.

15. Arbitražno sodišče je v posebni arbitražni odločbi z dne 28. junija 2017, torej pred razglasitvijo sodbe z dne 8. marca 2018, Achmea, med drugim zavrglo ugovor neveljavnosti klavzule. Ta ugovor naj bi bil sicer prepozen, vendar naj bi bil temeljnega pomena za arbitražni postopek. Pristop Poljske k Uniji pa naj z vidika mednarodnega prava ne bi povzročil neveljavnosti sporazuma o naložbah.⁴

16. Poleg tega je arbitražno sodišče v posebni arbitražni odločbi že ugotovilo, da je Poljska z odreditvijo odsvojitve deležev poljske banke, ki jih je imela v lasti družba PL Holdings, kršila sporazum o naložbah. Nadzorni organi naj bi glede na te ugotovitve ravnali protislovno⁵ in preprečili učinkovito pravno varstvo pred ukrepi nadzora.⁶ Družba PL Holdings naj bi bila zato upravičena do odškodnine.⁷

17. Arbitražno sodišče je 28. septembra 2017 izdalo končno arbitražno odločbo. V njej je Poljski naložilo, da mora družbi PL Holdings plačati 653.639.384 zlotov (PLN) (približno 150 milijonov EUR), skupaj z obrestmi, in da mora plačati stroške postopka.⁸

C. Sodni postopek

18. Poljska je nato pri švedskih sodiščih vložila tožbo zoper družbo PL Holdings za razveljavitev tako posebne kot tudi končne arbitražne odločbe. Še naprej se je sklicevala predvsem na to, da arbitražna klavzula iz sporazuma o naložbah zaradi kršitve prava Unije ni veljavna.

³ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točka 189).

⁴ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točka 306 in naslednje).

⁵ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točki 229 in 234 ter točka 418 in naslednje).

⁶ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točki 408 in 444).

⁷ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točka 318 in naslednje).

⁸ Final Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163).

19. Svea Hovrätt (pritožbeno sodišče v Stockholmu, Švedska) je tožbo Poljske zavrnilo. Arbitražna klavzula iz sporazuma o naložbah na podlagi sodbe Achmea naj sicer ne bi bila veljavna, vendar naj to ne bi nasprotovalo poznejši sklenitvi arbitražnega sporazuma med državo članico in vlagateljem glede istega spora. V takem primeru naj bi šlo namreč za arbitražni sporazum, ki temelji na soglasju volje strank in ki je bil sklenjen v skladu z istimi načeli kot postopek trgovinske arbitraže. V skladu s sodbo Achmea pa naj taki sporazumi ravno ne bi bili nedopustni. V obravnavanem primeru naj bi bil sporazum sklenjen, ker naj bi se Poljska spustila v postopek, ne da bi pravočasno vložila ugovor neveljavnosti arbitražne klavzule.

D. Predlog za sprejetje predhodne odločbe

20. O pritožbi Poljske zdaj odloča Högsta domstol (vrhovno sodišče). To sprašuje Sodišče:

„Ali je treba člena 267 in 344 PDEU, kot sta razložena v sodbi Achmea,⁹ razlagati tako, da če sporazum o naložbi vsebuje arbitražno klavzulo, ki ni veljavna, ker je bil sporazum sklenjen med državama članicama, arbitražni sporazum, ki je bil sklenjen med državo članico in vlagateljem, zaradi tega, ker se je država članica, potem ko je vlagatelj začel arbitražni postopek, po lastni izbiri odpovedala vložitvi ugovora glede pristojnosti, ni veljaven?“

21. V obravnavanem postopku so najprej pisna, nato pa na obravnavi 15. marca 2021 še ustna stališča predložile družba PL Holdings in Republika Poljska kot stranki postopka v glavni stvari ter Češka republika, Zvezna republika Nemčija, Kraljevina Španija, Francoska republika, Italijanska republika, Veliko vojvodstvo Luksemburg, Madžarska, Kraljevina Nizozemska, Poljska kot država članica, Slovaška republika, Republika Finska, Kraljevina Švedska in Evropska komisija.

IV. Pravna presoja

22. Högsta domstol (vrhovno sodišče) sprašuje, ali ugotovitve iz sodbe Achmea nasprotujejo tudi individualnemu arbitražnemu sporazumu (razdelek A). V zvezi s tem je treba preučiti, kakšen pomen ima sodna praksa o združljivosti trgovinske arbitraže s pravom Unije (razdelek B) in načelom enakega obravnavanja (razdelek C). Poleg tega bom podredno preučila, kakšen vpliv ima oblika sklenjenega sporazuma, in sicer, da se država članica odpove vložitvi ugovora glede pristojnosti arbitražnega sodišča, tako imenovana spustitev v postopek (razdelek D). Nazadnje je treba preučiti, ali bi bilo treba časovno omejiti učinke predlagane odločitve (razdelek E).

A. Pravo Unije in arbitražni sporazumi, sklenjeni med državami članicami in vlagatelji

23. Sodišče je s sodbo Achmea odločilo, da člena 267 in 344 PDEU nasprotujeta določbi iz mednarodnega sporazuma, sklenjenega med državami članicami, v skladu s katero lahko vlagatelj iz ene od teh držav članic v primeru spora v zvezi z naložbami v drugi državi članici proti tej državi članici začne postopek pred arbitražnim sodiščem, katerega pristojnost se je ta država članica zavezala sprejeti.¹⁰

⁹ Sodba z dne 6. marca 2018 (C-284/16, EU:C:2018:158).

¹⁰ Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 60).

24. Ta sodba se je nanašala na splošno določbo, v skladu s katero se je bilo mogoče v nekaterih primerih obrniti na arbitražno sodišče. V obravnavanem postopku pa je treba odločiti, ali člena 267 in 344 PDEU nasprotujeta individualnemu arbitražnemu sporazumu, sklenjenem med državo članico in vlagateljem.

25. Člen 267 PDEU določa postopek predhodnega odločanja in ne vsebuje nobenih izrecnih pravil za arbitražne postopke. Vendar bi Sodišče v tem postopku z dokončno zavezujočo razlago prava Unije zagotovilo njegovo enotno uporabo v primeru sporov med državami članicami in vlagatelji, ki potekajo pred nacionalnimi sodišči.

26. Zaradi ohranitve posebnih značilnosti in avtonomije pravnega reda Unije je bil namreč s Pogodbama uveden sodni sistem Unije. V tem okviru morajo v skladu s členom 19(1) PEU polno uporabo prava Unije v vseh državah članicah in sodno varstvo pravic, ki jih imajo pravni subjekti na podlagi tega prava, zagotoviti sodišča držav članic in Sodišče. Predvsem je bistvo tako zasnovanega sodnega sistema postopek predhodnega odločanja, ki je določen v členu 267 PDEU in katerega namen je z vzpostavitvijo dialoga med dvema sodiščema, in sicer prav med Sodiščem in sodiščem države članice, zagotoviti enotnost razlage prava Unije. Tako ta postopek zagotavlja skladnost, polni učinek in avtonomijo ter, nazadnje, posebno naravo prava, uvedenega s Pogodbama.¹¹

27. Člen 344 PDEU zagotavlja to ureditev pristojnosti, določeno s Pogodbama, in s tem avtonomijo pravnega sistema Unije, katere spoštovanje zagotavlja Sodišče.¹² S to določbo se države članice namreč obvezujejo, da bodo spore glede razlage ali uporabe Pogodb reševale le na načine, določene v Pogodbah. Pri tem je z razlago ali uporabo Pogodb mišljeno celotno pravo Unije.¹³

28. Pogodbi razen v členih 272 in 273 PDEU ne določata drugih arbitražnih postopkov. Ti določbi sta podlaga za pristojnosti Sodišča kot arbitražnega razsodišča, ne pa za predložitev sporov v reševanje drugim arbitražnim sodiščem.

29. Sicer člen 344 PDEU ne zajema le abstraktnega reševanja sporov na splošno, ampak tudi posamezne spore. Predmet sodbe MOX-Plant je tako bila individualna predložitev spora, ki ga je v reševanje arbitražnemu sodišču predložila Irska, to je spora med zadnjenavedeno in Združenim kraljestvom.¹⁴

30. Zato je Sodišče v sodbi Achmea državam članicama v zvezi z zadevnim sporazumom med njima očitalo, da spore, ki se lahko nanašajo na uporabo ali razlago prava Unije, izvzemata iz ureditve pravnih sredstev, ki jo morata v skladu s členom 19(1), drugi pododstavek, PEU vzpostaviti na področjih, ki jih ureja pravo Unije.¹⁵ Če namreč arbitražna sodišča ne morejo vložiti predloga za sprejetje predhodne odločbe, niso del te ureditve.

¹¹ Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točke od 35 do 37 in navedena sodna praksa).

¹² Glej sodbi z dne 30. maja 2006, Komisija/Irska (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, točka 123), in z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 32).

¹³ Glej sodbo z dne 30. maja 2006, Komisija/Irska (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, točki 127 in 128).

¹⁴ Sodba z dne 30. maja 2006, Komisija/Irska (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345).

¹⁵ Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 55). Glej tudi mnenje 1/09 (Vzpostavitev enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, točka 80).

31. Z individualnim arbitražnim sporazumom med državo članico in vlagateljem je iz sodnega sistema Unije prav tako mogoče izvzeti spore, ki se nanašajo na uporabo ali razlago prava Unije, kot je to mogoče s splošnim sporazumom o naložbah, sklenjenim med državami članicami, ki določa reševanje sporov med državo članico in vlagateljem z arbitražo. Pri tem je to, ali je posamezni spor izvzet iz sodnega sistema, odvisno od konkretnega spora in ne od tega, ali se spor rešuje pred arbitražnim sodiščem na podlagi splošnega sporazuma o naložbah, sklenjenega med državami članicami, ali na podlagi individualnega arbitražnega sporazuma, sklenjenega med vlagateljem in državo članico.

32. V obravnavanem postopku v glavni stvari je predmet spora med strankama po njunih navedbah uporaba pravil za bonitetni nadzor, ki izhajajo iz prava Unije, in sicer zlasti iz člena 21(2) Direktive o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti kreditnih institucij.¹⁶ Poleg tega se družba PL Holdings sklicuje na svobodo ustanavljanja. Sicer bi morala švedska sodišča preizkusiti, ali je ta jasna trditev pravilna, vendar se vsaj v skladu z njo zdi, da se je arbitražni sporazum dejansko nanašal na spor glede prava Unije.

33. V arbitražni odločbi ni sklicevanja na določbe prava Unije o bonitetnem nadzoru,¹⁷ ampak na določbe sporazuma o naložbah. Kljub temu so v njej pojasnjena merila, ki bi jih morala Poljska po mnenju arbitražnega sodišča upoštevati pri opravljanju bonitetnega nadzora, ki ga določa pravo Unije, na primer glede sorazmernosti¹⁸ ali učinkovitega pravnega varstva¹⁹. Arbitražno sodišče sicer zastopa stališče, da so ta merila v skladu s pravom Unije,²⁰ vendar ne opravi celovite presoje tega vprašanja.

34. Če bi se tak spor z individualnim arbitražnim sporazumom, sklenjenim med državo članico in vlagateljem iz druge države članice, izvzel iz sodnega sistema Unije, to v skladu s sodbo Achmea dejansko ne bi bilo združljivo s členoma 267 in 344 PDEU. Šlo bi najmanj za obidenje te sodbe, kot pravilno poudarjajo predvsem Španija, pa tudi Poljska, Nemčija, Madžarska, Slovaška in Komisija.

35. Sodišče je nekatera arbitražna sodišča priznalo za sodišča držav članic v smislu člena 267 PDEU in s tem za del sodnega sistema Unije. Ta arbitražna sodišča morajo imeti vse elemente, kot so zakonska podlaga, stalnost in obveznost, kontradiktornost postopka, uporaba pravnih pravil in neodvisnost.²¹ Taka arbitražna sodišča zato lahko vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe. Sodišče je to storilo na primer v primeru danskega arbitražnega sodišča za razlago kolektivnih pogodb²² in pri portugalskih arbitražnih sodiščih za davčne zadeve²³ ali intelektualno lastnino²⁴. Zaradi tega njihova pristojnost za spore glede prava Unije ni v nasprotju s členoma 267 in 344 PDEU.

¹⁶ Takrat Direktiva 2006/48/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 (UL 2006, L 177, str. 1), kakor je bila spremenjena s Pogodbo o pristopu Hrvaške (UL 2012, L 112, str. 10). Nadomestila jo je Direktiva 2013/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. junija 2013 o dostopu do dejavnosti kreditnih institucij in bonitetnem nadzoru kreditnih institucij in investicijskih podjetij (UL 2013, L 176, str. 338), tam člen 26(2).

¹⁷ V Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točki 87 in 88 ter točka 248) pa je omenjen okvir prava Unije.

¹⁸ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, zlasti točki 229 in 234 ter točka 418 in naslednje).

¹⁹ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točki 408 in 444).

²⁰ Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točka 339).

²¹ Glej sodbo z dne 12. junija 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, točka 23).

²² Sodba z dne 17. oktobra 1989, Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (109/88, EU:C:1989:383, točke od 7 do 9).

²³ Sodba z dne 12. junija 2014, Ascendi Beiras Litoral e Alta, Auto Estradas das Beiras Litoral e Alta (C-377/13, EU:C:2014:1754, točke od 28 do 34).

²⁴ Sklep z dne 13. februarja 2014, Merck Canada (C-555/13, EU:C:2014:92, točke od 19 do 25).

36. Švedska sodišča pa izhajajo iz tega, da pristojnost spornega arbitražnega sodišča temelji na dogovoru strank, in sicer na arbitražnem sporazumu. Tako ni podan najmanj element obveznosti njegove sodne pristojnosti.²⁵ Arbitražno sodišče, kot je to, ki je bilo predmet sodbe Achmea, sicer ni del sodnega sistema držav članic in se mu je spor predložil v reševanje prav zaradi tega.²⁶ Arbitražno sodišče v postopku v glavni stvari torej tudi ni del sodnega sistema Unije in zato v primeru dvoma v zvezi s pravom Unije zlasti ne more pri Sodišču vložiti predloga za sprejetje predhodne odločbe.²⁷

37. Sicer je avtonomija prava Unije v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča ogrožena, če organ, ki ni del sistema Unije, razlaga določbe prava Unije.²⁸ Ta nevarnost bi bila majhna, če bi arbitražno sodišče – kot je očitno v obravnavanem primeru –²⁹ uporabilo predvsem določbe mednarodnega sporazuma držav članic o zaščiti naložb.³⁰ V nasprotju s stališčem Poljske pa arbitražno sodišče kljub temeljnemu pomenu načela sorazmernosti v pravu Unije tudi tega načela ni uporabilo kot dela prava Unije, ampak zato, ker velja tudi v drugih pravnih ureditvah in zlasti na področju mednarodne zaščite naložb.³¹

38. Vendar Nemčija in Francija pravilno trdita, da je moralo arbitražno sodišče pravo Unije na podlagi sporazuma o naložbah načeloma upoštevati kot del nacionalnega prava. Predvsem pa obstaja tveganje, da arbitražno sodišče sprejme odločitve, katerih *posledica* bi bila povzročitev kršitve prava Unije.

39. Tako v obravnavanem primeru ni mogoče izključiti, da arbitražno sodišče ni upoštevalo obveznosti, ki jih imajo poljski organi za bonitetni nadzor na podlagi ustrezne direktive. Zato bi obstajalo tveganje, da bodo poljski organi za bonitetni nadzor, pa tudi organi drugih držav članic, upoštevali odločitev arbitražnega sodišča, ko bodo v prihodnosti uporabljali to ureditev Unije, zlasti če Sodišče še ni odločalo o tem vprašanju. Arbitražna odločba bi bila namreč lahko prejudic in bi lahko privedla do tega, da bi se drugim vlagateljem v podobnih primerih dosodila odškodnina.

40. Res je, da bi bilo mogoče tako tveganje za kršitev prava Unije kot tudi tveganje za odstopanje pri njegovi razlagi omejiti ali celo odpraviti, če bi nacionalna sodišča – po potrebi po izvedbi postopka predhodnega odločanja – celovito preverila, ali se z arbitražnimi odločbami spoštuje pravo Unije.

41. Na Švedskem člen 33(1), točka 1, zakona o arbitražnem postopku določa, da arbitražna odločba ni veljavna, če je v njej obravnavano vprašanje, o katerem v skladu s švedskim pravom ne morejo odločati arbitri. Arbitražna odločba v skladu s členom 33(1), točka 2, prav tako ni veljavna, če je treba zanjo ali za način njenega nastanka šteti, da očitno nista združljiva s temelji švedskega

²⁵ Glej sodbi z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, točka 11), in z dne 27. januarja 2005, Denuit in Cordenier (C-125/04, EU:C:2005:69, točka 13).

²⁶ Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 45).

²⁷ Sodbi z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, točke od 11 do 13), in z dne 1. junija 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, točka 34).

²⁸ Mnenja 1/91 (Sporazum EGP – I) z dne 14. decembra 1991 (EU:C:1991:490, točki 34 in 35); 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, točka 184 in točke od 223 do 231), in 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) z dne 30. aprila 2019 (EU:C:2019:341, točke od 123 do 126), ter sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točke od 40 do 42).

²⁹ Vendar Španija pravilno opozarja, da je arbitražno sodišče člen 344 PDEU v zvezi z ugotovitvijo njegove pristojnosti razložilo v nasprotju s poznejšo sodbo z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158), (Partial Award PL Holdings S.à.r.l. v. Republic of Poland (V 2014/163, točki 314 in 315).

³⁰ Glej mnenje 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) z dne 30. aprila 2019 (EU:C:2019:341, točke od 121 do 123).

³¹ Glej na primer De Brabandere, E., & da Cruz, P. B. M. (2020), „The Role of Proportionality in International Investment Law and Arbitration: A System-Specific Perspective“, *Nordic Journal of International Law*, 89 (3–4), str. od 471 do 491.

pravnega reda. Sodišče mora preizkusiti razloge za neveljavnost po uradni dolžnosti. V kolikšni meri je na podlagi teh določb mogoče celovito izvajati pravo Unije, lahko presodijo le švedska sodišča. Vendar gre *prima facie* zgolj za zelo omejen nadzor v smislu *ordre public*, kakršno je bilo tudi merilo za preizkus, ki ga je pritožbeno sodišče uporabilo v postopku v glavni stvari.³²

42. Glede na navedeno bi priznavanje individualnih arbitražnih sporazumov, sklenjenih med državami članicami in vlagatelji iz drugih držav članic, če bi se izkazalo, da nacionalna sodišča ne morejo zagotoviti, da se z arbitražnimi odločbami spoštuje pravo Unije, privedlo do tveganja, da bi arbitražna sodišča kršila pravo Unije.

B. Sodna praksa o trgovinski arbitraži

43. Vendar je Sodišče reševanje nekaterih sporov z arbitražnim postopkom vsaj implicitno priznalo kot dopustno in se pri tem sprijaznilo z omejenim nadzorom nad spoštovanjem prava Unije. To velja za tako imenovano trgovinsko arbitražo.

44. Sicer je v sodbi Nordsee v zvezi z arbitražnim postopkom najprej ugotovilo, da pogodbeni stranki ne moreta odstopati od prava Unije, saj je treba pravo Unije na ozemlju držav članic spoštovati brez izjem. Pri tem je poudarilo, da je pred nacionalnimi sodišči mogoče začeti postopke o vprašanih prava Unije, ki se postavijo v zvezi z arbitražnim postopkom, tako da nacionalna sodišča ta vprašanja po potrebi predložijo Sodišču.³³ Te navedbe bi bilo mogoče razumeti tako, da morajo nacionalna sodišča celovito nadzirati spoštovanje prava Unije v arbitražnih postopkih.

45. Pozneje pa je Sodišče v sodbi v zadevi Eco Swiss presodilo, da je lahko nadzor nad arbitražnimi odločbami zaradi zahteve po učinkovitosti arbitražnega postopka utemeljeno omejen in da sta razglasitev ničnosti arbitražne odločbe ali zavrnitev njenega priznanja dovoljena le v izjemnih primerih. Nacionalna sodišča pa naj bi morala zagotoviti spoštovanje temeljnih določb, ki so nujne za izpolnjevanje nalog Unije in zlasti za delovanje notranjega trga.³⁴

46. Tako oba pristopa omogočata, da se spor predloži v odločanje arbitražnim sodiščem, čeprav slednja pravilne in enotne uporabe prava Unije ne morejo zagotoviti z vložitvijo predloga za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU. Sodišče se je v novejši sodbi celo sprijaznilo s tem, da je lahko z arbitražnimi odločbami kršeno pravo Unije, če določbe, ki so kršene, niso temeljne določbe.

47. V skladu s sodbo Achmea se postopek trgovinske arbitraže med posamezniki, ki je v skladu s to sodno prakso dopusten, od nedopustnega arbitražnega postopka med posameznikom in državo članico na podlagi sporazumov o naložbah razlikuje v tem, da prvi temelji na avtonomiji zadevnih pogodbenih strank, drugi pa se je začel na podlagi sporazuma med državami članicami.³⁵

³² Glej sodbo Svea Hovrätt (pritožbeno sodišče) z dne 22. februarja 2019, Poljska/PL Holdings (T 8538-17 in T 12033-17, str. 48 in 49 prevoda v angleščino).

³³ Sodba z dne 23. marca 1982, Nordsee (102/81, EU:C:1982:107, točki 14 in 15).

³⁴ Sodba z dne 1. junija 1999, Eco Swiss (C-126/97, EU:C:1999:269, točka 35 in naslednje). Glej tudi sodbi z dne 26. oktobra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, točka 35), in z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 54).

³⁵ Sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 55).

48. Kot trdijo družba PL Holdings, Luksemburg, Finska in Švedska, bi bil individualni arbitražni sporazum med vlagateljem in državo članico na podlagi tega razlikovanja dopusten. Tudi ta sporazum namreč temelji na avtonomiji zadevnih strank arbitražnega postopka. V tem primeru naj bi bilo nadzor nacionalnih sodišč nad zadevno arbitražno odločbo v zadevah, ki se nanašajo na zaščito naložb, dopustno omejiti na spoštovanje temeljnih določb prava Unije.

49. Vendar se je treba strinjati z Italijo, da razlikovanje zgolj s sklicevanjem na voljo strank ni dokončno opredeljeno.

50. Generalni pravobranilec M. Szpunar je razlikovanje postopka trgovinske arbitraže in arbitražnega postopka na podlagi sodbe Achmea nedavno namreč razložil tako, da v skladu s sodbo Achmea ni dopustno le, da države članice na podlagi predhodne zaveze iz sodnega sistema Unije sistematično izvzamejo spore, ki se nanašajo na pravo Unije.³⁶ Tudi na podlagi te razlage bi bil obravnavani arbitražni sporazum dopusten.

51. To stališče me tako kot stališča različnih strank ne prepriča. Zakaj naj bi države članice lahko v posameznem primeru spore, ki se nanašajo na pravo Unije, izvzele iz sodnega sistema Unije, če ne morejo sprejeti tovrstne predvidljive splošne obveznosti? Poleg tveganj, ki jih tako stališče pomeni za enotno uporabo prava Unije, bi obstajala tudi še nevarnost različne obravnave različnih vlagateljev.³⁷

52. Argument Sodišča v zvezi z avtonomijo zadevnih pogodbenih strank oziroma njihovim svobodnim izražanjem volje se je namreč izrecno nanašal zgolj na *trgovinsko arbitražo*. Z njo se rešujejo spori med enakopravnimi strankami. Pri takih sporih ne le arbitražni sporazum, ampak že sporno pravno razmerje temelji na avtonomni volji strank.

53. Sodišče že pri arbitražnih postopkih glede potrošniških sporov, za katere vsaj dejansko ni več značilna enakopravnost, zahteva, da se po uradni dolžnosti opravi strog nadzor nad tem, ali je zadevni arbitražni sporazum sploh veljaven.³⁸

54. Kot trdijo Poljska, Italija, Madžarska, Nizozemska, Slovaška in Komisija, pa spor o glavni stvari ni enakopraven trgovinski spor, ampak se nanaša na izvajanje javne oblasti poljskih organov. Kadar se oblastveni ukrep – v tem primeru bonitetni nadzor – nanaša na posameznika, vsaj v zvezi s posameznikom ni mogoče govoriti o svobodni volji. Že zato se ne zdi verjetno, da bi država članica v nadaljevanju s tem posameznikom na podlagi svobodne volje sklenila arbitražni sporazum o tem ukrepu.

55. Predvsem pa države članice sporov, ki so povezani z oblastveno uporabo prava Unije, ne smejo izvzeti iz sodnega sistema Unije.³⁹

³⁶ Sklepni predlogi v zadevi Republika Moldavija (C-741/19, EU:C:2021:164, točki 61 in 62).

³⁷ V zvezi s tem glej tudi točko 66 in naslednje v nadaljevanju.

³⁸ Sodbi z dne 26. oktobra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, točka 39), in z dne 6. oktobra 2009, Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, točka 59), ter sklep z dne 16. novembra 2010, Pohotovost (C-76/10, EU:C:2010:685, točka 54).

³⁹ Komisija poleg tega pojasnjuje, da oblastvenega ravnanja švedskih organov na podlagi švedskega prava ni mogoče izvzeti iz državnega sodnega sistema. V skladu z načelom enakovrednosti bi morala švedska sodišča to ureditev uporabljati tudi za oblastveno ravnanje drugih držav članic, če se te sklicujejo na pravo Unije.

56. Vsi organi držav članic morajo namreč v skladu z načelom lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU v okviru svojih pristojnosti zagotoviti spoštovanje prava Unije.⁴⁰ Člen 344 PDEU podrobneje pojasnjuje to obveznost držav članic.⁴¹ Ta obveznost ne velja le za spoštovanje temeljnih določb, ampak se nanaša na vse določbe prava Unije.

57. Unijo in njene države članice vzajemno ter države članice med seboj tako zavezuje strukturirana mreža medsebojno prepletenih načel, pravil in pravnih razmerij, ki utemeljuje avtonomijo prava Unije glede na pravo držav članic in mednarodno pravo.⁴²

58. Za posameznike, ki se prostovoljno odločijo za postopek trgovinske arbitraže, te obveznosti ne veljajo. Za spore med posamezniki zlasti ne velja člen 344 PDEU.⁴³ Zato je treba zaradi doslednosti kljub tveganju za kršitev prava Unije dopustiti arbitražne postopke, ki se nanašajo na spore med posamezniki.

59. Nasprotno pa je problematično, če se organi držav članic v primeru sporov, ki se nanašajo na pravo Unije, obrnejo na arbitražno sodišče, ki ni niti del sistema Unije niti njegove odločitve, kar se tiče spoštovanja prava Unije, niso predmet celovitega nadzora nacionalnih sodišč. V tem primeru namreč ni mogoče izključiti, da se z arbitražno odločbo pravo Unije ne spoštuje in da se s tem vpliva na njegovo veljavnost.⁴⁴

60. Sicer bi bile lahko kršitve prava Unije, ki izhajajo iz individualnega arbitražnega sporazuma, podlaga za odškodninske zahteve do zadevne države članice ali predmet postopka zaradi neizpolnitve obveznosti.⁴⁵ Vendar sta ti obliki izvajanja prava Unije sorazmerno zahtevni in zato z njima ni mogoče zagotoviti njegovega polnega učinka.

61. Sodišče sprejema tveganje kršitve prava Unije, če arbitražni postopek temelji na sporazumu, ki ga je Unija sklenila s tretjimi državami,⁴⁶ ali na starih sporazumih, ki so jih države članice sklenile s *tretjimi državami* pred svojim pristopom k Uniji in ki na podlagi člena 351 PDEU veljajo še naprej.⁴⁷ Nasprotno pa ima pravo Unije prednost pred mednarodnimi sporazumi, ki jih države članice sklenejo med seboj.⁴⁸ Z zahtevo po veljavnosti prava Unije prav tako ni združljivo, če države članice z nekaterimi vlagatelji sklenejo individualne arbitražne sporazume o oblastvenih ukrepih za izvajanje prava Unije, iz katerih izhaja tveganje, da bo arbitražna odločba v nasprotju s pravom Unije.

⁴⁰ Sodbe z dne 12. junija 1990, Nemčija/Komisija (C-8/88, EU:C:1990:241, točka 13); z dne 13. januarja 2004, Kühne & Heitz (C-453/00, EU:C:2004:17, točka 20), in z dne 4. oktobra 2012, Byankov (C-249/11, EU:C:2012:608, točka 64). Glej tudi sodbo z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točki 34 in 58).

⁴¹ Sodba z dne 30. maja 2006, Komisija/Irska (MOX-Plant) (C-459/03, EU:C:2006:345, točka 169).

⁴² Sodbi z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 33), in z dne 10. decembra 2018, Wightman in drugi (C-621/18, EU:C:2018:999, točka 45).

⁴³ Mnenje 1/09 (Vzpostavitev enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, točka 63).

⁴⁴ Glej točko 39 zgoraj.

⁴⁵ Izhodiščni položaj v primeru mnenja 1/09 (Vzpostavitev enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011 (EU:C:2011:123, točki 86 in 87) je bil drugačen.

⁴⁶ Mnenje 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) z dne 30. aprila 2019 (EU:C:2019:341, točka 117).

⁴⁷ Sodba z dne 15. septembra 2011, Komisija/Slovaška (C-264/09, EU:C:2011:580, točka 32).

⁴⁸ Sodbe z dne 27. februarja 1962, Komisija/Italija (10/61, EU:C:1962:2, točka 22); z dne 27. septembra 1988, Matteucci (235/87, EU:C:1988:460, točki 21 in 22), in z dne 20. maja 2003, Ravil (C-469/00, EU:C:2003:295, točka 37), ter v tem smislu sodba z dne 6. marca 2018, Achmea (C-284/16, EU:C:2018:158, točka 58).

62. Tveganje za kršitev prava Unije pa je mogoče odpraviti, če sodišča držav članic ne le preverijo, ali se z zadevno arbitražno odločbo spoštuje temeljne določbe prava Unije, ampak celovito nadzirajo spoštovanje prava Unije in po potrebi pri Sodišču vložijo predlog za sprejetje predhodne odločbe.

63. Kot je bilo že navedeno, je dvomljivo, ali je tak nadzor s švedskim pravom zagotovljen.⁴⁹ Švedsko pritožbeno sodišče v nasprotju s trditvami družbe PL Holdings vsekakor *ni* celovito preverilo združljivosti arbitražne odločbe s pravom Unije, ampak je zgolj izključilo kršitev temeljnih obveznosti. Pri tem je obravnavalo le vprašanje, ali je bil arbitražni sporazum združljiv s pravom Unije, ni pa podalo stališča v zvezi z upoštevnimi zahtevami prava Unije, ki veljajo za bonitetni nadzor.⁵⁰

64. Celovitemu nadzoru ne nasprotuje niti imuniteta držav članic na podlagi mednarodnega prava, ki jo je poudarila Francija. Na podlagi imunitete držav sicer načeloma ni mogoče, da bi bili oblastveni ukrepi neke države predmet nadzora sodišč drugih držav.⁵¹ Vendar se je država, ki se spusti v arbitražni postopek, že odpovedala tej imuniteti, če nacionalno pravo na sedežu arbitražnega sodišča določa preverjanje arbitražne odločbe in zadevnih oblastvenih ukrepov.

65. Glede na navedeno so individualni arbitražni sporazumi, ki jih sklenejo države članice in vlagatelji iz drugih držav članic in ki se nanašajo na oblastveno uporabo prava Unije, združljivi z obveznostjo lojalnega sodelovanja na podlagi člena 4(3) PEU in avtonomijo prava Unije na podlagi členov 267 in 344 PDEU le, če lahko sodišča držav članic – po potrebi po koncu postopka za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU – celovito preverijo, ali je zadevna arbitražna odločba združljiva s pravom Unije.

C. Enako obravnavanje

66. Komisija poleg tega upravičeno poudarja pravico vseh vlagateljev do enakega obravnavanja pri izvajanju prava Unije.

67. Načelo enakega obravnavanja je splošno načelo prava Unije, ki je določeno v členu 20 Listine o temeljnih pravicah. To splošno načelo zahteva, da se primerljivi položaji ne obravnavajo različno in da se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je tako obravnavanje objektivno utemeljeno. Različno obravnavanje je utemeljeno, če temelji na objektivnem in razumnem merilu, torej če je povezano z zakonito dopustnim ciljem, ki se želi doseči z zadevno ureditvijo, in če je ta različnost sorazmerna s ciljem, ki se želi doseči z zadevnim obravnavanjem.⁵²

68. Če bi bili nekateri vlagatelji v primeru sporov z državo članico napoteni na nacionalna sodišča, drugič pa bi se lahko obrnili na arbitražno sodišče, bi šlo za različno obravnavanje.

⁴⁹ Glej točko 41 zgoraj.

⁵⁰ Sodba Svea Hovrätt (pritožbeno sodišče) z dne 22. februarja 2019, Poljska/PL Holdings (T 8538-17 in T 12033-17, str. 48 in 49 prevoda v angleščino).

⁵¹ Glej sodbo Meddržavnega sodišča z dne 3. februarja 2012, Immunités juridictionnelles de l'Etat (Nemčija proti Italiji; Grčija (intervenientka)), CIJ *Recueil* 2012, str. 99, točke od 55 do 61).

⁵² Sodbi z dne 17. oktobra 2013, Schaible (C-101/12, EU:C:2013:661, točki 76 in 77), in z dne 3. februarja 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, točka 95).

69. Če bi to različno obravnavanje – *drugače* kot v obravnavanem primeru – temeljilo na sporazumu o naložbah, bi bilo morda utemeljeno s tem, da ta sporazum uravnoveša legitimne interese obeh strani.⁵³ S podobnimi preudarki bi bilo mogoče utemeljiti tudi arbitražne klavzule, ki jih država članica dogovori z mednarodnim vlagateljem kot predpogoj za naložbo ali ki jih država članica dogovori v okviru enakopravnega pravnega razmerja.

70. Nasprotno pa si skoraj ni mogoče predstavljati legitimnega cilja, s katerim bi lahko država članica utemeljila to, da z nekaterimi vlagatelji sklene arbitražni sporazum o obstoječem sporu, druge pa napoti na nacionalna sodišča.

71. Vendar mora morebitno utemeljenost nazadnje preveriti nacionalno sodišče.⁵⁴ Za obravnavani postopek zadostuje napotek, da morajo biti individualni arbitražni sporazumi, ki jih sklenejo države članice in vlagatelji iz drugih držav članic in ki se nanašajo na oblastveno uporabo prava Unije, združljivi tudi z načelom enakega obravnavanja iz člena 20 Listine.

D. Oblika arbitražnega sporazuma

72. V skladu z dosedanjimi preudarki za nezdržljivost zadevnega arbitražnega sporazuma s pravom Unije ni bistveno, ali je bil sklenjen tako, da se je ena od strank spustila v arbitražni postopek. Zato bom pomen te oblike obravnavala le za primer, če bi Sodišče pri vprašanih, ki sem jih že preučila, zastopalo drugačno stališče.

73. Najprej je treba poudariti, da je lahko priznanje takih arbitražnih sporazumov v praksi trenutno izjemnega pomena. Upoštevati je treba namreč, da bi to vplivalo na številne arbitražne postopke, ki še potekajo, in sporne arbitražne odločbe med državami članicami in vlagatelji iz drugih držav članic, v katerih zadevne države članice pred sodbo Achmea niso pravočasno vložile ugovora nezdržljivosti arbitražne klavzule zadevnega sporazuma o naložbah s pravom Unije.⁵⁵

74. Srednjeročno pa je pričakovati, da bodo zadevne države članice pravočasno vložile ta ugovor,⁵⁶ če bodo vlagatelji sploh še začeli ustrezne arbitražne postopke.

75. Ta praktični vidik kaže, da bi se s priznanjem takih arbitražnih sporazumov na podlagi spustitve v postopek do neke mere časovno omejila veljavnost sodbe Achmea, in sicer, kar se tiče nekaterih arbitražnih postopkov, ki so takrat že potekali, čeprav Sodišče v tej sodbi ni omenilo take omejitve. Če pa dosednji preudarki Sodišča niso prepričali, da je združljivost obravnavanega arbitražnega sporazuma s pravom Unije vprašljiva, veljavnost sodbe Achmea, tudi ni odločilna za presojo oblike arbitražnega sporazuma.

76. Pravo Unije – v nasprotju s stališčem Nemčije in Francije – povsem splošno ne vsebuje nobene določbe, ki bi državam članicam prepovedovala sklenitev arbitražnega sporazuma v obliki spustitve v postopek.

⁵³ Sodba z dne 5. julija 2005, D. (C-376/03, EU:C:2005:424, točka 62). Glej tudi mnenje 1/17 (Sporazum CETA EU-Kanada) z dne 30. aprila 2019 (EU:C:2019:341, točka 169). Glej tudi sodbo z dne 27. septembra 1988, Matteucci (235/87, EU:C:1988:460, točka 23).

⁵⁴ Sodba z dne 3. februarja 2021, Fussl Modestraße Mayr (C-555/19, EU:C:2021:89, točka 97).

⁵⁵ Glej na primer Vattenfall AB and others v. Germany (jedrska energija), Decision on the Achmea Issue z dne 31. avgusta 2018 (ICSID Case No. ARB/12/12, točka 18). V tem postopku pa so se stranke očitno pred kratkim poravnale (zvezna vlada, tiskovna konferenca vlade z dne 5. marca 2021, in Vattenfall, sporočilo za javnost z dne 5. marca 2021).

⁵⁶ Tako je 23 držav članic 5. maja 2020 podpisalo Sporazum o prenehanju veljavnosti bilateralnih investicijskih pogodb med državami članicami Evropske unije (UL 2020, L 169, str. 1).

77. Nasprotno pravo Unije, kot trdi družba PL Holdings, priznava koncept spustitve v postopek v različnih določbah, ki v obravnavanem primeru niso upoštevne.⁵⁷ Sicer se Francija sklicuje na to, da Sodišče v potrošniških sporih od sodišč kljub prepoznam ugovorom zahteva, da po uradni dolžnosti presoajo veljavnost arbitražne klavzule.⁵⁸ Vendar države članice v arbitražnih postopkih ne potrebujejo takega varstva. Šteti je treba namreč, da imajo v teh postopkih visoko profesionalne zastopnike in zato dovolj priložnosti za pravočasno vložitev ugovorov.

78. Ker torej pravo Unije tega vprašanja za obravnavani primer ne ureja, oblika arbitražnega sporazuma za njegovo združljivost s pravom Unije ni pomembna.

79. Nasprotno bi se pred nacionalnimi sodišči pravilom arbitražnih organizacij, na katera se sklicuje Švedska, verjetno pripisal toliko večji pomen. Tako UNCITRAL⁵⁹ kot tudi ICSID⁶⁰ pa določata, da se stranke ne morejo več sklicevati na ugovore, ki jih niso vložile takoj. Vendar Madžarska poudarja, da so države pogodbenice pri pogajanjih za sklenitev Konvencije ICSID zastopale stališče, da mora biti pristojnost arbitražnega sodišča pri njegovem posredovanju že določena in da je ni mogoče določiti naknadno.⁶¹

E. Časovna omejitev učinkov

80. Družba PL Holdings nazadnje predlaga, naj se učinki sodbe v obravnavani zadevi časovno omejijo, če bi Sodišče razsodilo, da individualni arbitražni sporazumi niso združljivi s pravom Unije. Ta sodba naj ne velja vsaj za arbitražne postopke, ki že potekajo, še toliko bolj pa ne za arbitražne postopke, ki so že končani.

81. Razlaga posameznega pravila prava Unije, ki jo Sodišče poda pri izvrševanju pristojnosti na podlagi člena 267 PDEU, pojasnjuje in natančneje določa pomen in obseg tega pravila, kot bi se moralo razumeti in uporabljati vse od začetka njegove veljave.⁶² Sodišče sme le izjemoma z uporabo splošnega načela pravne varnosti, ki je neločljivo povezano s pravnim redom Unije, omejiti možnost vseh zadevnih oseb, da bi se za izpodbijanje pravnih razmerij, ki so nastala v dobri veri, sklicevale na določbo, ki jo je razložilo. Za določitev take omejitve morata biti izpolnjena dva bistvena pogoja, in sicer dobra vera zadevnih oseb in nevarnost resnih težav.⁶³

82. Vendar se pri odgovoru na predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga predlagam v tej zadevi, predpostavlja zgolj, da je spoštovanje prava Unije z arbitražno odločbo predmet celovitega sodnega nadzora. Dobra vera zadevnih oseb pa se ne more nanašati na pričakovanje, da se pravo Unije ne izvaja v celoti. Že zato ni mogoče časovno omejiti učinkov te sodbe.

⁵⁷ Glej na primer člen 5 Uredbe Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživinskih zadevah (UL 2009, L 7, str. 1) ali člen 26 Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 2012, L 351, str. 1). Glej tudi sodbi z dne 14. decembra 1995, van Schijndel in van Veen (C-430/93 in C-431/93, EU:C:1995:441, točka 21), in z dne 27. februarja 2014, Cartier parfums-lunettes in Axa Corporate Solutions assurances (C-1/13, EU:C:2014:109, točki 34 in 36 ter navedena sodna praksa).

⁵⁸ Glej sodbo z dne 26. oktobra 2006, Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, točke od 36 do 39).

⁵⁹ Člen 4 Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006.

⁶⁰ ICSID Convention – člena 27 in 41 Rules of Procedure for Arbitration Proceedings.

⁶¹ Madžarska se v zvezi s tem sklicuje na Christoph H. Schreuer (*et al.*), *The ICSID Convention – A Commentary* (Cambridge University Press, 2. izdaja, 2009), člen 25, točka 481. Glej pa tudi točko 498.

⁶² Sodbi z dne 6. marca 2007, Meilicke in drugi (C-292/04, EU:C:2007:132, točka 34), in z dne 23. aprila 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, točka 54).

⁶³ Sodbi z dne 6. marca 2007, Meilicke in drugi (C-292/04, EU:C:2007:132, točka 35), in z dne 23. aprila 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, točka 56).

83. Poleg tega se časovna omejitev učinkov lahko dovoli le v sodbi, s katero se odloči o zahtevani razlagi. Nujno je namreč potreben enotni trenutek določitve časovnih učinkov zahtevane razlage, ki jo da Sodišče glede določbe prava Unije. Zato načelo, da se omejitev lahko dovoli le v sodbi, s katero se odloči o zahtevani razlagi, zagotavlja enako obravnavanje držav članic in posameznikov v okviru prava Unije ter s tem izpolnjuje zahteve, ki izvirajo iz načela pravne varnosti.⁶⁴

84. V obravnavanem primeru bistvene zahteve izhajajo že iz sodbe Achmea, katere učinkov Sodišče ni časovno omejilo. Poleg tega bi se tej sodbi – če bi se na podlagi prepoznih ugovorov glede pristojnosti arbitražnega sodišča brez omejitev dopustili arbitražni sporazumi – začasno odvzel njen polni učinek.⁶⁵ Tudi zato ni mogoče časovno omejiti učinkov sodbe, ki bo izdana v tem postopku.

V. Predlog

85. Sodišču zato predlagam, naj odloči tako:

Individualni arbitražni sporazumi, ki jih sklenejo države članice in vlagatelji iz drugih držav članic in ki se nanašajo na oblastveno uporabo prava Unije, so združljivi z obveznostjo lojalnega sodelovanja na podlagi člena 4(3) PEU in avtonomijo prava Unije na podlagi členov 267 in 344 PDEU le, če lahko sodišča držav članic – po potrebi po koncu postopka za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU – celovito preverijo, ali je zadevna arbitražna odločba združljiva s pravom Unije. Taki arbitražni sporazumi morajo biti poleg tega združljivi z načelom enakega obravnavanja na podlagi člena 20 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

⁶⁴ Sodbi z dne 6. marca 2007, Meilicke in drugi (C-292/04, EU:C:2007:132, točki 36 in 37), in z dne 23. aprila 2020, Herst (C-401/18, EU:C:2020:295, točka 57).

⁶⁵ Glej točko 73 zgoraj.